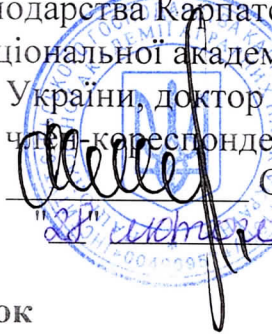

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. директора Інституту сільського
господарства Карпатського регіону
Національної академії аграрних наук
України, доктор с.-г. наук,
член-кореспондент НААН

Олег СТАСІВ
"28" червня 2025 р.

Висновок

науково-методичної комісії

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації «Вплив елементів технології вирощування на
продуктивність і якість насіння гірчиці білої в умовах Західного
Лісостепу України» здобувача ступеня доктора філософії за
спеціальністю 201 Агрономія
(галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство)**

1. Актуальність теми дисертації. Розширенню площ посівів білої гірчиці сприяє швидка зміна клімату в бік потепління, що суттєво коригує традиційні уявлення про біологічне різноманіття та технологічні можливості цієї культури. Аналітики зазначають, що виробництво насіння гірчиці в Україні є більш хаотичним, ніж організованим. Причини таких коливань у популярності цієї культури можна розглядати в двох аспектах: агробіологічному – нестача сортів, які мають високий рівень адаптивних характеристик до комплексу несприятливих абіотичних і біотичних факторів навколишнього середовища, і агротехнологічному – більшість сільгоспвиробників застосовують застарілі технології вирощування, а в деяких випадках використовують окремі елементи технологій вирощування інших споріднених культур, таких як ріпак.

Сортові ресурси та технології вирощування цієї культури збагачені науковими розробками українських учених, зокрема в умовах Степу: О. І. Поляков, О. Г. Жуйков, В. В. Гамаюнова, Н. П. Жернова, М. І. Блащук; у Лісостепу: Т. В. Козіна, А. В. Мельник, Н. М. Лис, С. В. Жердецька; у Прикарпатті: В. В. Лихочвор, О. М. Бойчук, П. Б. Проців.

Однак залежно від біологічних особливостей реакція сорту на одні і ті ж фактори є різною, що вимагає виділення з поміж них найбільш продуктивних. Впровадження в виробництво нових екологічно-пластичних сортів та прискорені методи виробництва добазового насіння, шляхом удосконалення технології вирощування гірчиці білої сприятимуть поширенню сортів вітчизняної селекції у сільськогосподарське виробництво регіону і збільшенню

площ посівів даної культури.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами Інституту та відділу рослинництва.

Дослідження виконано відповідно до тематичних програм, планів, завдань Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН впродовж 2022–2024 рр., ПНД «Використання аграрного ресурсовиробничого потенціалу Карпатського регіону в умовах реалізації євроінтеграційних пріоритетів» («Сталий розвиток Карпатського регіону в умовах реалізації євроінтеграційних пріоритетів»), завдання 09.01.03.П: Удосконалення технології вирощування нових сортів олійних культур з метою реалізації їх генетичного потенціалу в умовах Карпатського регіону (№ ДР 0120U105630). 2024–2025 рр. – «Розробити ефективні агрозаходи вирощування олійних культур в умовах Карпатського регіону» (№ ДР 0123U105039).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Дисертаційна робота є результатом наукової діяльності здобувача. Усі наукові положення винесені на захист одержані особисто. Автор узагальнила наукові дані вітчизняної і зарубіжної літератури за темою дисертації, розробила програму досліджень, обґрунтувала завдання, мету та підходи до їх вирішення. Провела польові і лабораторні дослідження, проаналізувала отримані результати, обґрунтувала висновки та рекомендації виробництву.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Дана робота розв'язує питання виробництва високоякісного насіння гірчиці білої, за рахунок нових більш продуктивних сортів, передпосівної обробки насіння стимуляторами росту, системи живлення рослин, способів сівби і норм висіву насіння на сірих лісових поверхнево-оглеєних ґрунтах зони Західного Лісостепу. Результати, отримані автором і представлені в дисертації є достовірними. Вони базуються на дотриманні методів та методик проведення польового досліду і підтверджені математично-статистичним аналізом, які авторка використовувала у своїх дослідженнях. Теоретичні і практичні положення викладені в дисертаційній роботі логічні й послідовні, мають необхідне експериментальне підґрунтя. Висновки науково обґрунтовані, аргументовані і мають достатнє теоретичне значення. Рекомендації носять практичний характер і можуть бути використані та впроваджені в господарствах різних організаційно-правових форм західного регіону.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Уперше в умовах

Західного Лісостепу України розроблено шляхи реалізації біологічного потенціалу високопродуктивних сортів гірчиці білої: Аріадна і Біла Принцеса, занесених до «Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні» та удосконалено елементи технології їх вирощування на насіння.

Обґрунтовано ефективність передпосівної обробки насіння стимуляторами росту: Вимпел 2, Трептолем, Нертус ПлантаПег. Розкрито реалізацію генетичного потенціалу продуктивності й посівних якостей насіння гірчиці білої залежно від реакції сорту на норми внесення мінеральних добрив. Встановлено вплив способів сівби і норм висіву насіння гірчиці на формування урожайності та якості насіння. Виявлено взаємозв'язки між параметрами продуктивності рослин та якістю насіння. За результатами проведених досліджень була визначена економічна ефективність вирощування насіння в залежності від застосованих агротехнічних заходів у технології насінництва білої гірчиці.

Удосконалено підходи щодо: оцінювання сортів за стабільністю й адаптивністю кількісних ознак, цінними господарськими властивостями залежно від елементів технології вирощування. Набули подальшого розвитку: питання сортозаміни гірчиці білої за рахунок Аріадна і Біла Принцеса для зони Західного Лісостепу України.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації:

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Sluchak O. M., Voloshchuk O. P., Voloshchuk I. S., Hlyva V. V., Voloshchuk M. Yu. Current state of white mustard production and its national value . *Передгірне та гірське землеробство і тваринництво*. 2021. Вип. 70 (2). С. 49–59.

DOI: [https://doi.org/10.32636/01308521.2021-\(70\)-2-4](https://doi.org/10.32636/01308521.2021-(70)-2-4)

2. Волощук М. Ю. Польова схожість насіння гірчиці білої залежно від агротехнічних заходів вирощування. *Передгірне та гірське землеробство і тваринництво*. 2023. Вип. 74 (1). С. 22–36.

DOI: [https://doi.org/10.32636/01308521.2023-\(74\)-1-2](https://doi.org/10.32636/01308521.2023-(74)-1-2)

3. Волощук М. Ю. Формування врожайності насіння гірчиці білої залежно від рівня мінерального живлення рослин. *Передгірне та гірське землеробство і тваринництво*. 2024. Вип. 75 (1). С. 18–29.

DOI: [https://doi.org/10.32636/01308521.2024-\(75\)-1-2](https://doi.org/10.32636/01308521.2024-(75)-1-2)

4. Мельничук Т. В., Сандецький В. М., Козіна Т. В., Волощук М. Ю. Продуктивність гірчиці білої за програмованого застосування добрив та норм висіву в умовах Передкарпаття. *Таврійський науковий вісник. Землеробство, рослинництво, овочівництво та баштанництво*. 2023. № 134. С. 88–97.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2023.134.13>.

5. Волощук М. Ю. Агробіологічне обґрунтування способів сівби й норм висіву насіння гірчиці білої на урожайність і якість продукції. *Агронаука і практика*. 2024. Вип. 3, ч. 2. С. 31–37.

DOI: [https://doi.org/10.32636/agroscience.2024-\(3\)-2-5](https://doi.org/10.32636/agroscience.2024-(3)-2-5)

Статті у наукових фахових виданнях, включених у наукометричні бази SCOPUS, Web of Science :

6. Voloshchuk I., Stasiv O., Voloshchuk O., Hlyva V., Voloshchuk M. *Sinapis alba* L. as an important green manure and fodder crop in the Carpathian region of Ukraine. *Scientific Horizons*. 2024. Vol. 27, no. 7.45-51.

DOI: <https://doi.org/10.48077/scihor7.2024.45>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Волощук М. Ю. Стимулятори росту в підвищенні польової схожості насіння гірчиці білої. Матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених «Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: продовольча безпека в умовах воєнного часу і повоєнної відбудови країни». (с. Оброшине, 10 листоп. 2022 р.). Львів-Оброшине, 2022. С. 25–27.

8. Волощук М. Ю. Тривалість фаз розвитку гірчиці білої під впливом передпосівної обробки насіння стимуляторами росту. *Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра*: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 28–29 вересня 2023 р. / НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки, ІСТ Карпатського регіону НААН; наук. ред. В. А. Вергунов. Київ – Оброшине, 2023. С. 237–240.

9. Волощук М. Ю. Вплив передпосівної обробки насіння стимуляторами росту на тривалість фаз розвитку гірчиці білої. Матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених «Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: виклики і шляхи розвитку в умовах війни і повоєнної відбудови»: (с. Оброшине, 23 листоп. 2023 р.). Львів-Оброшине, 2023. С. 21–23.

10. Волощук М. Ю. Формування посівних якостей насіння гірчиці білої під впливом погодних і агротехнічних факторів. Матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених «Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: стратегії стійкості сільськогосподарського сектору під час війни та у післявоєнний період» (с. Оброшине, 19 листоп. 2024 р.). Львів-Оброшине, 2024. С. 14–16.

Науково-практичні рекомендації

11. Волощук О. П., Волощук І. С., Біловус Г. Я., Глива В. В., Воробйова Ю. В., Случак О. М., Герешко Г. С., Волощук М. Ю. Оптимізація технологічних прийомів вирощування гірчиці білої на насіння (науково-практичні рекомендації). Оброшине, 2024. 35 с.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо. Основні положення дисертаційної роботи були представлені та обговорені під час щорічних звітних атестацій аспірантів, засідань методичних комісій і вчених рад Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН (с. Оброшине, 2022–2024 рр.). Результати досліджень були оприлюднені та апробовані на таких науково-практичних конференціях: XI Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: продовольча безпека в умовах воєнного часу і повоєнної відбудови країни» (с. Оброшине, 10 листопада 2022 р.), XII Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: виклики і шляхи розвитку в умовах війни та повоєнної відбудови» (с. Оброшине, 23 листопада 2023 р.), IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра» (м. Київ, 28–29 вересня 2023 р.), та XIII Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми агропромислового виробництва України: стратегії стійкості сільськогосподарського сектору під час війни та у післявоєнний період» (с. Оброшине, 19 листопада 2024 р.).

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати. Матеріали дисертаційної роботи можуть використовуватися при формуванні програм навчальних курсів з вивчення агрономії, рослинництва та насінництва і насіннеснавства.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі народного господарства, де вони можуть бути застосовані.

У результаті досліджень господарствам різних організаційно-правових форм власності Західного Лісостепу України до впровадження в сільськогосподарське виробництво рекомендовано високопродуктивні сорти, які за розроблених ефективних агрозаходів вирощування забезпечують стабільно-високу врожайність насіння, що сприятиме розширенню посівних площ у регіоні.

Для господарств регіону запропоновано науково-практичні рекомендації з вирощування високих врожаїв гірчиці білої «Оптимізація технологічних прийомів вирощування гірчиці білої на насіння», 2024 р.

Впровадження розроблених елементів технології вирощування сортів гірчиці білої проведено в ДП «ДГ «Грусятічі» Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН (с. Грусятічі Жидачівський р-н,

Львівська обл.) на площі 5 га, рівень рентабельності виробництва насіння за удосконаленої технології – вищий на 18 % порівняно з базовою та ПФ «БОГДАН і К^о» (с. Попільники Коломийський р-н., Івано-Франківська обл.) на площі 5 га. Економічний ефект – вищий на 10 тис. грн/га умовно-чистий прибуток за вирощування сорту Аріадна і на 12,0 тис. грн/га сорту Біла Принцеса.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення. Матеріали дисертації викладено у логічний спосіб з дотриманням наукового стилю викладення та відповідають вимогам МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

У ході обговорення дисертації до неї не було висунуто жодних зауважень щодо самої суті роботи.

11. З урахуванням зазначеного, на науково-методичній комісії з рослинництва Інституту сільського господарства Карпатського регіону Національної академії аграрних наук України ухвалили:

11.1. Дисертація Волощук Марії Юріївни «Вплив елементів технології вирощування на продуктивність і якість насіння гірчиці білої в умовах Західного Лісостепу України» є завершеною науковою працею, у якій розв'язано конкретне наукове завдання з формування врожайності і посівних якостей насіння гірчиці білої. Наголошується, що найменш затратним та екологічно-безпечним є інтенсифікація галузі насінництва за рахунок ефективного використання сортових ресурсів. Для отримання насіння високих посівних якостей необхідне наукове обґрунтування оптимальних способів сівби, норм висіву та внесення мінеральних добрив, які б дозволяли збільшити об'єми виробництва, підвищити рентабельність насінницьких господарств та знизити собівартість вирощеного насіння.

11.2. За матеріалами дисертації опубліковано 11 наукових публікацій, із них 5 статей у фахових виданнях, затверджених МОН України, 1 стаття в зарубіжних фахових виданнях, 4 публікації апробаційного характеру. Розроблено та затверджено науково-практичні рекомендації.

11.3. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

11.4. З урахуванням наукової зрілості та професійних якостей. дисертаційна робота Волощук Марії Юріївни «Вплив елементів технології вирощування на продуктивність і якість насіння гірчиці білої в умовах Західного Лісостепу України» рекомендується для подання до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 201 Агрономія.

За затвердження висновку проголосували:

за – 25 осіб

проти – немає

утримались – немає

Голова науково-методичної комісії з
питань рослинництва,
перший заступник директора з
наукової роботи,
доктор с.-г. наук, професор,
член-кореспондент НААН

Григорій КОНИК

Рецензенти:

Завідувач відділу селекції
сільськогосподарських культур,
доктор с.-г. наук

Роман ІЛЬЧУК

Завідувач відділу технологій у
рослинництві, кандидат с.-г. наук

Наталія РУДАВСЬКА

Відповідальний у НМК
за атестацію PhD

Віра Гадзало

"28" 02 2025 р.